

Catalunya-Espanya: final de trajecte

- Els canvis de la dècada passada han acabat amb unes relacions de mútua complementarietat

JOSEP OLIVER ALONSO, catedràtic d'Economia Aplicada de la UAB

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 1 de juliol del 2010

El 28 de juny del 2010 serà recordat com el dia que, de forma irrevocable, va canviar una determinada forma de contemplar les relacions de Catalunya amb Espanya. No sé si els membres del Tribunal Constitucional han tingut una idea ben formada del que estaven jutjant. Una vegada aprovat l'Estatut pel Parlament, rebaixat per les Corts i ratificat en referèndum, qualsevol sentència que no fos la validació del text estava condemnada al fracàs. Perquè seria interpretada, pels sectors espanyols més centralistes (del PP o del PSOE), com una victòria parcial de Catalunya i, des d'aquí, com una bufetada que en cap cas pot ser passada per alt. Per això ha fet bé el president Montilla al convocar-nos el 10 de juliol. Perquè tots ens sentim ofesos per la prepotència d'una Espanya que ha mostrat la seva pitjor cara.

HE ESCRIT sovint que existeix una base material per al desacord amb Espanya, que avui emergeix amb més virulència que en altres moments. Els partits tendeixen a creure que tot el que passa gira al voltant de la política en estat pur. I sense negar el que hi ha de cert en això, la veritat és que l'Estatut és, en gran mesura, la traducció juridicopolítica de profunds canvis en la realitat econòmica. El somni del catalanisme històric, del pacte entre Catalunya i Espanya teoritzat per Vicens Vives, es basava en el reconeixement d'una complementarietat productiva. Per una banda, Catalunya, amb una balança comercial positiva en els seus intercanvis amb Espanya. Per l'altra, una balança fiscal deficitària, amb

una important transferència des de Catalunya a Espanya que, en el que és substancial, equivalia al saldo excedentari de l'intercanvi de béns. Un equilibri entre balances que va estar a la base, fins a finals dels anys 80, del pensament econòmic d'amplis sectors del país defensors d'aquell pacte, des de Trias Fargas fins a Ernest Lluch. És, justament, aquest reconeixement de la complementarietat mútua el que expressava políticament la Convergència del president Pujol.

Aquest esquema d'interrelació, en el qual tothom semblava guanyar-hi, va començar a esquerdar-se amb l'entrada a la Unió Europea. I aquestes esquerdes es van ampliar amb l'emergència de la globalització i l'euro. De cop i volta, a principis de la dècada passada, l'edifici de la interacció Catalunya-Espanya es va començar a esquerdar. I Catalunya va deixar de ser el destí preferent de la inversió estrangera, al mateix temps que part d'aquesta inversió es deslocalitzava i que, en aquell mateix procés, les nostres empreses seguien un camí similar. En síntesi, la creixent interrelació entre Espanya i la UE, l'aprofundiment d'aquest procés amb l'adhesió a l'euro, la creixent globalització i la crisi financera en curs han suposat un xoc sever sobre el nostre teixit productiu. I com a mostra, l'augment del valor afegit i de l'ocupació industrial: el primer, amb base 100 el 1996, va tancar el 2009 en 102, mentre que l'ocupació manufacturera (625.000 llocs de treball el 2009) oferia una xifra similar a la del 1996.

Contemplats des d'avui, la profunditat dels canvis operats en el funcionament de la nostra economia i el paper d'Espanya són, certament, enormes. El Govern a Madrid ha deixat de tenir la importància que va tenir: ni la política monetària i, ara, ni fins i tot la fiscal es decideixen allà. La devaluació de la pesseta, sempre en mans de Madrid, també ha

escapat del seu control. Per la seva banda, les exportacions catalanes a Espanya continuen reduint el seu pes sobre el total venut a l'exterior, al mateix temps que aquell important superàvit comercial no deixa de reduir-se. Aquests canvis impliquen que Catalunya ha d'afrontar la nova situació de competència exterior fonamentalment amb els seus propis recursos, una situació no contemplada mai en els últims 100 anys.

Les expressions, econòmiques i polítiques, d'aquestes modificacions en l'encaix econòmic de Catalunya a Espanya han estat sistemàtiques des de ja fa més d'una dècada. Els empresaris demanant la gestió de l'aeroport del Prat, els sindicats exigint recursos per millorar el teixit productiu o el Govern intentant acordar, amb uns i altres, un full de ruta per situar Catalunya en la punta de llança dels països més avançats són alguns dels seus exponents més recents.

ELS CANVIS històrics substancials només són percebuts quan s'han consolidat. I avui ens està passant el mateix. L'Estatut, al proposar un nou pacte polític, intentava donar resposta parcial a aquelles transformacions. Però una part important d'Espanya, s'ha de reconèixer que massa important, no pot, o no vol, entendre el que es planteja des d'aquí. Per aquest motiu la modificació de l'Estatut pel Constitucional tanca una etapa.

¿Què ens depara el futur? En el curt termini no hi ha alternativa. No ens queda més remei que continuar pressionant per una redefinició d'unes relacions amb les quals ens sentim profundament incòmodes. En el llarg termini, i sigui quin sigui el resultat final del procés que ara comença, res tornarà a ser igual.